

Az előfizetői távgépírószolgálat rendszeresítése Magyarországon.

Irta: Dr. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.

L'introduction du service des abonnés au téléimprimeur en Hongrie.
Par Monsieur le Dr ALFONZ LUKÁSZ, Conseiller de poste.

Au mois d'avril de cette année la poste hongroise a organisé un nouveau service, le service des abonnés au téléimprimeur. L'auteur profite de cette occasion pour faire connaître ce nouveau service. Il commence par une brève histoire du service télégraphique en relevant les avantages que l'on peut tirer des téléimprimeurs. Le service des abonnés au téléimprimeur rend possible l'union des avantages du service télégraphique et téléphonique. La description de l'appareil et de son fonctionnement est suivie d'une explication initiant l'abonné à en faire un usage avantageux. C'est l'abonné qui doit se procurer le téléimprimeur à ses propres frais, mais l'entretien en est confié à la poste. Les taxes du nouveau service s'établissent sur le modèle du service téléphonique. La taxe de correspondance est fixée mensuellement à 50 pengős, la taxe de base pour l'abonnement mensuellement à 20 pengős et la taxe d'entretien des lignes à 20 fillérs par 100 mètres. Le service de téléimprimeur est ouvert depuis le mois de mai avec l'Allemagne également. Le développement de ce nouveau service de la poste hongroise rencontre dans les circonstances actuelles de nombreuses difficultés de sorte que le nombre des abonnés a dû être provisoirement limité à 40. Pour terminer, l'auteur souligne un autre avantage du téléimprimeur à l'aide duquel l'abonné peut aussi par son appareil expédier et recevoir ses propres télégrammes.

A magyar posta ez év április hó elején új, izig-vérig modern szolgáltatalt lépett a közönség elé: bevezette az előfizetők közötti távgépírószolgálatot.

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy az emberi gondolat jelekkel nagy távolságokra való továbbításának technikája többezer éves. Mindazonáltal a távközlés lehetőségének az egész emberiség kincsévé való tétele és a távolságokszabta korlátok teljes ledöntése csak a villamosságnak az ember igájába való hajtása után, a mult században sikerült.

A kérdést elvben tulajdonképen teljesen megoldotta Morse Sámuel korszakalkotó találmánya, a távíró. A Hughes-féle betűnyomókészülékek megszerkesztése és alkalmazása tulajdonképen csak újabb lépést jelentett a tökéletesség határain járó mai távíróberendezések felé. Morse találmánya alig harminc év alatt annyira elterjedt, hogy már 1875-ben a világ vezető távíróigazgatásai megállapíthatták azokat az alapelveket, amelyek mellett közleményeinek bármely távolságra való rendkívül gyors továbbítását mindenkinél lehetővé tették.

Új irányt vett a gondolatok gyors továbbításának módja a telefon felhalálásával. Hatalmas előnye a távíróval szemben az — elyben — igen gyors összeköttetés, a közvetlen érintkezés, az azonnali válaszadás lehetősége, könnyű kezelése s nem utolsósorban olcsósága. Nemcsak az állami, a kereskedelmi, az ipari és általában a közéletben, hanem a magánember mindennapi életében is ma már nélkülözhetetlen barátta, mondhatnók családtaggá nőtte ki magát a telefon.

A jól működő távbeszélőszolgálatnak is van azonban egy hátránya a távíróval szemben s ez az írásbeliség hiánya. „Verba volant, scripta manent”

— mondják már nagyon régóta. Oly megrendelések, szerződések, utasítások stb. továbbításánál, amelyeknél mindkét félnek nagy anyagi vagy erkölcsi érdekei fűződnek a szöveg szabatos kézhezvételéhez, a távbeszélő nem elegendő. A távbeszélőn történt megállapodást követniök kell a távíron vagy levélben külön is megküldött pontos adatoknak. Ez azonban természetesen nehézkessé teszi az ügyletek lebonyolítását.

Hogy mily nagy fontossága van a távírónak a távbeszélő mellett, vagy akár azzal szemben is, azt igazolja az a tény, hogy már az első világháborúban a hadseregek távolsági hírközlőeszköze elsősorban a távíró volt. Tudva-levő, hogy ma is minden hadviselő állam hadseregének teljesen önálló katonai távírhálózata van, amelynek a hadviselésben rendkívül nagy a fontossága.

Az előfizetői távgépírószolgálatnak éppen az a jelentősége, hogy az előfizetők számára lehetővé teszi a távíró és távbeszélő összes előnyeinek egyesítését. A távgépíró tulajdonképpen nem más, mint távíróberendezés útján lebonyolított távbeszélgetés. Minden előfizetőnek saját távíróberendezése van. Ez az írógép vezeték útján egy központhoz csatlakozik s e központ végzi — teljesen a távbeszélőhöz hasonlóan — az előfizetők egymással való összekapcsolását. Az összekapcsolt előfizetők a kapcsolás tartama alatt tetszés szerint válthatnak közleményeket egymással.

Az előfizetőknél működő távgépíróállomás az általánosan használt irodai írógépénél valamivel nagyobb készülék, amelyen az előfizető vagy alkalmazottja, a rendes írógépen lekopogott szöveghez hasonlóan, saját maga billentyűzi le közleményét. A berendezés az írógépből, valamint a hívó és lejelentő szerelvényből (mellékkészülékből) áll. Az egyes betűk billentyűinek lenyomásánál a készülék az illető betűnek megfelelő áramlökéseket továbbít a vele vezetékekkel összekapcsolt másik távgépírókészülékhez, amelynek papírlapján a betű nyomtatásban jelenik meg. A készülék nyomtatott betűkkel lapra vagy papírszalagra ír. A postaszolgálatban a szalagírót, az előfizetők közötti levelezéshez a lapírót használják.

A készülékkel mindenki, aki írógépelni tud, levelezést is tud folytatni; különleges előképzettségre tehát szükség nincsen. A kezelőnek azonban a távgépírókészüléken való íráshoz — éppúgy, mint a megszokottól eltérő irodai írógépen való íráshoz — bizonyos mértékben hozzá kell szoknia, ami néhány napos gyakorlattal elérhető. A leírt szöveg az adógép írólapján is láthatóvá válik, tehát az esetleges gépelési hibák és általában a leadott szöveg ellenőrizhetők.

A billentyűzet beosztása, a betűk, jelek elhelyezése egyébként megfelel az általános írógéptípusoknak.

A készülék legnagyobb teljesítménye 428 betű percenként. Az átlagos írógépelő ezt a sebességet nem éri el. Az előfizetőnek érdeke tehát, hogy a készülék kezelésére minél jobb írógépelőt használjon, mert a levelezés díjazása időtartam szerint történik. Minél gyorsabban tud írógépelni a kezelő, annál hosszabb szöveget képes leadni a készüléken a rendelkezésre álló idő alatt.

Érdekes megemlíteni, hogy ez a sebességteljesítmény még kézigépelés

esetében sem haladja meg mindig a teljesítőképesség határait, mert vannak oly betűkombinációk (pl. w, e, r, t stb.), amelyeket a gyakorlott gépíró a fenti 428 betűs percenkénti sebességnél gyorsabban ad le, s ilyenkor ez esetleg megzavarhatja az adást. Ezt azonban bőven ellensúlyozza az egyéb kombinációk lassabb leadási lehetősége, olyannyira, hogy a jelenlegi sebesség teljesen ki-elégítőnek mondható.

Ha az előfizető távgépíróforgalma állandóan igen nagy, a gyorstávírónál alkalmazott szalaglyukasztót lehet igénybe venni. A szalaglyukasztó lényege, amint tudjuk az, hogy a leadandó szöveget lyukasztógép segítségével szalagokra előre leírják s azután az adógépbe helyezve billentyűzés helyett ennek segítségével továbbítják a megfelelő áramlökéseket a vezetéken. E berendezést a nagyforgalmú vezetékes és rádiótávíróösszeköttetésekben a távíróigazgatások egyaránt mindenütt használják. Azonban ennek a berendezésnek a segítségével sem lehet az előfizetői távgépírók teljesítményét a percenkénti 428-nál nagyobbra fokozni. A lyukasztóberendezés csupán ennek a csúcsteljesítménynek a lehető teljes kihasználását segíti elő.

Az előfizetők általában megelégszenek a kézi adás sebességével. Gyors adógépeket csak az igen nagy táviratforgalmú előfizetők (hírközlőirodák, nagy vállalatok stb.) és inkább csak a drágább díjazású külfölddel való forgalomban alkalmaznak.

Az összeköttetés kézikapcsolású központ esetében a következőképpen jön létre:

Az előfizető megnyomja mellékkészülékének központhívó gombját. A központban erre a kapcsolóhüvely fölötti lámpa kigyullad. A központ kezelője saját távgépírókészülékét rákapcsolja az előfizető vonalára, mire a hívó előfizető távgépírókészülékének villamos motorja megindul.

Az előfizető távgépíróján közli a központtal, hogy mily hívószámú és hívónévű előfizetővel kíván összeköttetést. Ha a hívott fél szabad, a központ kezelője a távbeszélőhöz hasonlóan dugaszolással létrehozza a két előfizető között a kapcsolatot. Ekkor megindul a hívott fél távgépírókészülékének villamos motorja is.

A hívó fél a levelezést azzal kezdi meg, hogy megnyomja távgépírókészülékének „Ki ott?” jelű billentyűjét. Erre a hívott fél készülékének ú. n. névadóberendezés önműködően leadja a felhívott előfizető rövidített címét (hívónévét). A hívó fél ezzel meggyőződik a kapcsolat helyességéről, azaz arról, hogy nem történt-e téves kapcsolat.

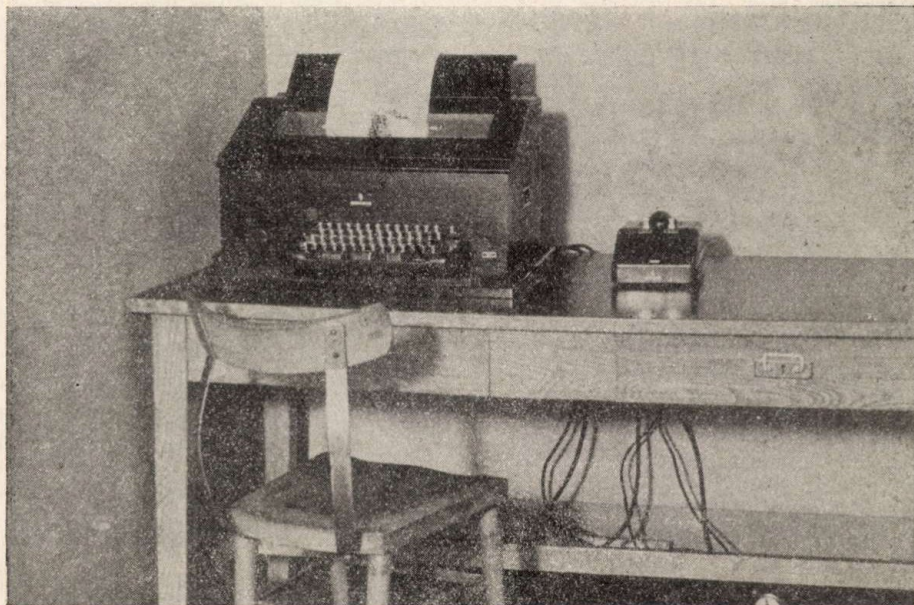
Ha a hívott előfizető készüléke mellett a kezelő ott tartózkodik, a hívónak azonnal válaszolhat és a két előfizető között a levelezés megindulhat. Az adó a levelezést a saját állomásának megnevezésével kezdi meg. Ez úgy történik, hogy saját névadógombjának lenyomásával, automatikusan leadatja állomása nevét. Ezután válaszok és viszontválaszok követhetik egymást, anélkül, hogy a kapcsoló központ kezelőjének közreműködésére szükség volna.

Ha a hívott fél készüléke mellett senki sem tartózkodik, a hívó fél közleményének leadását ez sem hátráltatja, mert a hívott készüléke a leadott szöveget önműködően így is leírja. A készülék önműködően akárhány előfizetőtől érkező közleményt is felvesz.

A levelezés befejezése után az összekapcsolt két előfizető egyike megnyomja mellékkészülékének lejelentő gombját. A központban ezt lámpa kigyulladás jelzi, mire a központ kezelője az összeköttetést bontja.

Ha a hívott fél mással levelez (állomása foglalt), a központ a kapcsolás létesítésekor ezt a hívóval közli, de a hívást előjegyzí és amint a hívott szabaddá válik, a kért összeköttetést létrehozza.

A magyar posta tervbe vette automata előfizetői távgépíróhálózat létesítését is. A rendkívüli viszonyok miatt azonban erre ezidőszereint nem kerülhet sor. A kapcsolások folyamata automata rendszernél is lényegében az ismeretett módon megy végbe, itt azonban a kapcsolásokat — a hívó szám tárcsázásával — maguk az előfizetők létesítik, hasonlóan az automata telefonkapcsolásokhoz.

Előfizetői távgépírókészülék.

Igen elmés szerkezete a távgépírónak a névadó. Ugyanis — mint már említettük — a távgépíró állomások kölcsönös azonosíthatása céljából mindegyik távgépírókészülék billentyűzete egy kérdező billentyűvel és egy ú. n. névadó berendezéssel is fel van szerelve. A hívó vagy a hívott előfizető a kérdező „Ki ott?” billentyű lenyomásával megkérdezi, ki van kapcsolva, s erre a kapcsolt előfizető adóberendezése önműködően közli nevét. A fenti módon a kapcsoló központ kezelője is ellenőrizheti, hogy ki kéri az összeköttetést.

A távgépírókészüléket jelenleg — szemben a távbeszélővel — az előfizetők saját költségükön szerzik be és a készülék az ő tulajdonukban marad. A készülék ára ma szállítási költségekkel és vámmal együtt 5000 pengő körül van.

Az elsőrangú irodai írógépek 800 pengős áraival összehasonlítva, ez az összeg tulajdonképpen nem is mondható túl nagynak. Sajnos, a háborús viszonyok okozta szállítási nehézségek miatt a beszerzés elég hosszadalmas.

A készülékek karbantartását a megállapított havi karbantartási díjért a posta vállalta. Ezáltal biztosítani kívánja a készülékeknek a postai szolgálat követelményeinek megfelelő módon való gondozását. A könnyebb karbantartás és az egységesség érdekében csak a Siemens és a Lorenz cégek által gyártott készülékek szerelhetők fel. Ennek megfelelően hazánkban az előfizetői távgépiróberendezések gyártásával és forgalombahozatalával csak a Magyar Siemens-Schuckert Művek Villamossági Rt. és a Telefongyár Rt. foglalkozik.

A budapesti előfizetői távgépiró-központ és táviratfelvevő munkahely a központi táviróhivatalban.

A távgépirószolgálat díjazása teljesen a távbeszélő mintájára történik. Ez a két szolgálat hasonlósága alapján természetes is. A díjszabási tételek a szolgálat újszerűségét is figyelembe véve, igen mérsékeltek. A postának azonban biztosítania kell magát az eléggé meg nem gondolt jelentkezések ellen. Ezért legalább egy évig tartó előfizetői kötelezettséget kell vállalnia minden újonnan jelentkezőnek. Ugyancsak a csekély forgalmú jelentkezők visszatartására szolgál a havi 50 pengős kötelező levelezési díj. Ezt az összeget tehát az előfizetőnek akkor is meg kell fizetnie, ha az illető hónapban folytatott levelezések díja ennél kevesebb. Ha azonban több, akkor természetesen az 50 pengőt beszámítják a fizetendő összegbe.

Az előfizetői alapidíj havi 20 pengő. A kényes készülék rendszeres felülvizsgálásáért, karbantartásáért és javításáért ugyancsak havi 20 pengőt kell fizetni.

Mivel minden egyes előfizetői készüléknek a központtal való összeköttetéséhez külön csak erre a célra szolgáló áramkörre van szükség, e vezetékek rendelkezésre bocsátásáért és fenntartásáért az állomás és a központ közötti távolság minden 100 métere után havi 20 fillér vonalfenntartási díj esedékes. Ha azonban a távgépíróösszeköttetés az előfizető külterületi távbeszélő-összeköttetésének igénybevételével létesül, ezért a közös szakaszrészért csak havi 10 fillér külön fenntartási díj esedékes 100 méterenként.

Egy készülék üzemben tartása tehát az 50 pengős levelezési díj betudásával havonként legalább 90—100 pengő.

A levelezési díj helyi levelezésnél három percenként 15 fillér. A belföldi távolsági forgalomban a díjak az első három percért az alábbiak:

Távolság	Erősforgalmú időben	Gyengeforgalmú időben
I—II. díjövben (50 km-ig)	—90 P	—60 P
III. díjövben (50—100 km)	1.20 P	—90 P
IV. díjövben (100—150 km)	1.50 P	1.05 P
V. díjövben (150 km-en túl)	1.80 P	1.20 P

Három percen túl, percenként a fenti díjak egyharmadát számítják.

Természetesen belföldi távolsági forgalomról mindaddig, amíg csak egy központ — a budapesti — működik, nem lehet szó. Ugyanis az ugyanahhoz a központhoz tartozó előfizetők bárholnan csatlakoznak is, egymás között a helyi díjért levelezhetnek. A távolból csatlakozó előfizetők e kedvezményért amúgyis elég nagy összeget fizetnek a 100 méterenként 20 fillérrel számított vonalfenntartási díjjal.

Az összes díjakat havonként a távbeszélődíjakhoz hasonlóan, azokkal együtt szedik be.

A távgépírószolgálat elsőrangú fontossága főleg ma, amikor a belföldi hálózat még nem fejlődött ki, a külfölddel való gyors és pontos érintkezés lehetőségében rejlik. Külföldön természetesen egyelőre csak Németországot kell értenünk, amellyel a forgalom május hóban megnyílt és máris jelentős méreteket kezd ölteni.

Itt a C. C. I. T. (Távíró Nemzetközi Tanácsadó Bizottsága) javaslatát alkalmazva a levelezési díj az ugyanabban az időszakban váltott távbeszélgetés díjának fele.

Az előfizetői távgépíró igénybevétele esetében az egyes vállalatok között a táviratváltás is, eltekintve a lényeges gyorsulástól, sokkal olcsóbb. Így pl. Budapest és Berlin között egy erősforgalmú időben folytatott háromperces levelezés díja 3.25 aranyfrank. Egy perc alatt egy gyakorlott gépiró 35—40 szót ad le, három perc alatt tehát legalább százat. Száz szó díja a magyar-német forgalomban 18.80 aranyfrank, tehát kereken hatszorosa a háromperces

levelezés díjának. Ha a nem azonnal továbbítandó szöveget a gyengeforgalmú időben adják le, a díj csak 1.95 aranyfrank, vagyis tizedrésze a táviratozási díjnak. Tehát a gyengeforgalmú időben már egy tizenegyszavas, az erősforgalom alatt egy tizenhétzavas távirat leadása nemcsak hasonlíthatatlanul gyorsabb, hanem olcsóbb is a posta közvetítésével küldött táviratnál. Hasonlóan kedvező a helyzet a belföldi távolsági és helyi forgalomban is.

Természetesen e díjszámításnál figyelmen kívül maradtak a készülék beszerzési árának amortizációs költsége, valamint a havi díjak.

A mai, hosszú napokig, sőt hetekig tartó levélváltás helyett ugyancsak felbecsülhetetlen előnyt jelent még a hosszabb levelezéseknek távgépíron való lebonyolítása is.

Ennek az előnynek a kihasználásából eredő visszaélések megakadályozása végett a posta a készülék igénybevételét csak az előfizetőnek, alkalmazottjának vagy családtagjának engedi meg. Máستól eredő vagy másnak szóló közleményt az előfizetői távgépíróberendezésen továbbítani tilos. E tilalom nélkül könnyen előfordulhatna, hogy a berendezést — akár üzletszerű rendszerességgel — idegenek is igénybevennék a távirási díj megtakarítása céljából.

Egyébként mód van rá, hogy a vezetékeken folyó levelezéseket az üzlet-szabályzati és egyéb rendelkezések szempontjából ellenőrizzék.

Nagy nehézséget okoz egyelőre az, hogy a bekapcsolható előfizetők száma igen korlátolt. A ma rendelkezésre álló berendezések igénybevételével mindössze 70 előfizetőt tud a magyar posta a hálózatba bevonni. Sajnos, egyelőre nem is igen van rá remény, hogy ezt a számot emelni lehessen. A mindnyájunk előtt ismeretes anyagbeszerzési nehézségek aligha érnek egyhamar véget s addig a központ befogadóképességének növelésére nincs lehetőség. Éppen a korlátolt befogadóképességre való tekintettel a jelentkező előfizetők kiválasztásánál figyelembe jöhető különböző szempontok egységes voltának biztosítása végett a posta legfőbb vezetősége az előfizetők elfogadásának jogát egyelőre a postavezérigazgatóságnak tartotta fenn.

Szerencsére a túlságos megrohanástól megvédi a postát az, hogy távgépírókészüléket sem igen lehet kapni. Ennélfogva, bár nagyon sokan kívánnának e szolgálatba bekapcsolódni, már az előzetes tájékozódás után kénytelenek kívánságuk teljesülését későbbre halasztani, mivel a szükséges írógépek szállításának időpontja bizonytalan.

Minden előfizetőnek hívószáma és hívóneve van. A hívószám az előfizető sorszám, a hívónév célja pedig az azonosítás megkönnyítése és biztosítása. A hívónév nem más, mint az előfizető nevének, cégének rövid, kifejező megjelölése. Ez pótolja a távbeszélőn a beszélgetés elején szokásos bemutatkozást. Előfordulhat ugyanis az, hogy valaki rosszul emlékezik a hívott fél kapcsolási számára, vagy a központ téved a kapcsolat létrehozásakor. A „Ki ott?” névadógomb megnyomásával azonban a hívó és a hívott egyaránt meggyőződhet a szembenlévő társ kilétéről.

Jelentős előnyt biztosít az előfizetőknek az, hogy bárhova szóló távirataikat a távgépíróközpont-hoz maguk továbbíthatják, illetőleg a címükre érkezett táviratokat távgépíron vehetik. Mivel feladáskor az adó saját írólapján maga is látja a leadott szöveget, az esetleges hibákat azonnal helyesbítheti. A táv-

gépíron való feladás és kézbesítés útján tehát meg lehet akadályozni, vagy legalább is erősen csökkenteni a távbeszélőn történő továbbítás alkalmával főleg idegennyelvű táviratoknál jelentkező ferdítéseket. Ezért a szolgáltatásért táviratonként szed a posta közvetítési díjat, mégpedig 15 fillért. De ez természetes is, hiszen e szolgálat érdekében külön munkahelyet és drága készüléket kell fenntartania. A feladott táviratok díjait, valamint a kézbesített táviratok közvetítési díjait a hitelezett távirási díjakhoz hasonló módon szedik be.

Az előfizetői távgépíró a magyar posta legfrissebb szolgálati ága. Mai rendezése, forgalma, elterjedtsége hazánkban olyan, mint a távbeszélőé volt hatvan esztendővel ezelőtt. Amikor Puskás Ferenc 1881 május havában huszonöt előfizetővel az első távbeszélőközpontot Budapesten, a Fürdő-utcában (ma Gróf Tisza István-utca) megnyitotta, vajjon gondolta-e, hogy hatvan évvel később a magyar távbeszélőelőfizetők száma már 150.000 felé halad majd. Németország 1935-ben 75 előfizetővel indította meg a távgépírószolgálatot s ma már 1600 körül van az előfizetők száma, de kétszerannyi volna, ha ott is nem állnának nehézségek a bekapcsolások útjában. Fogadjuk szeretettel magyar földön az új jövevényt, s kísérjük figyelemmel jövő fejlődését, amely nagy és érdekes lehetőségeket rejt magában!

A m. kir. posta fogalmazási tisztviselőinek szakképzése.

Irta: Dr. DANCsAK GYULA m. kir. postatitkár

La formation professionnelle des fonctionnaires administratifs de la poste hongroise. Par M. le dr. GYULA DANCsAK, Secrétaire de poste.

Les fonctionnaires administratifs des postes hongroises se recrutent actuellement parmi les employés du service d'exploitation et de la comptabilité, ayant fini des études universitaires. La formation professionnelle de ces employés est assurée par des années d'exercices passées dans les bureaux de poste et par les cours organisés pour les commis de poste. En vue de donner un horizon plus large aux fonctionnaires administratifs du pays, la loi (art. XXX:1929) a créé l'examen administratif que tous les employés de poste entrés dans l'administration doivent aussi passer. Cet examen cependant, ayant un caractère général, ne suffit pas pour les employés de poste nécessitant des connaissances spéciales. Pour remplacer ce défaut, un décret (paru dans le no. 21-1942 du B. O. de la poste) a dernièrement organisé la formation spéciale des employés précédant leur nomination au grade de rédacteur (premier grade du service administratif). Cette formation des futures employés de l'administration n'était pas inconnue auparavant dans le service de la poste hongroise, mais dans le défaut des dispositions systématiques elle n'a pas assuré l'uniformisation de la formation dans laquelle les connaissances de manipulation ont été soulignées dans une très grande mesure. Le nouveau décret prescrit premièrement le temps de la formation pour toutes les branches du service. Ce temps est fixé en deux années qui peut être raccourci par la mise en compte du service précédent de l'intéressé. La limite d'âge de l'employé demandant l'admission à la formation spéciale est 28 ans (exceptionnellement 30 ans). L'employé qui a fait le service prescrit pour la formation n'est pas obligé d'en faire un examen. Le résultat de la formation spéciale sera